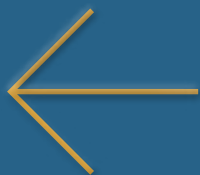

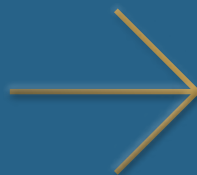

Då

1922 – 2022

HUNDRA ÅR MED SBF

Nu

SVERIGES BEGRAVNINGSBYRÅERS FÖRBUND

Bloamör

vid

Liste Kontoristen

Wage Carlsson

bär

lördagen den 26 maj 1946.

verkställande direktör
 vid Bergs och Bergs Institut
 Gustaf Norblad

född den 14/6 1887, död den 7/9 1962

nr 3 : tr. uppg. Postadr. stad
 i län
 avd tel. 253968

Postum	Lev
--------	-----

Sarkofag nr 79

Hilda

Ett år har åter förflutit och vi vill varmt ta tillfälle till ett övrigt samarbete och det som vi visat oss. Samtidigt önskar vi Er en god nytta på det nya året.

Under 1946 har vi framför allt på att för vårt sortiment samtidigt som vi försöker n antalet i detta syfte presenterar som avses ersätta både nr 1 som förmåga och ett fördelaktigt pris vilket ett stort intresse för denna sarkof

JORDFA
SOFIA
lördagen den 27

NS ha

De första 100 åren

När Sveriges Begravningsbyråers Förbund bildades 1922 befann sig Sverige i slutet av en pandemi med spanska sjukan. Det fanns behov av att sluta sig samman, stärka varandra och samtidigt stärka den samhällsfunktion som begravningsväsendet hade blivit. Även under nuvarande pandemi har vi hjälpts åt, och sammanhållningen har varit viktig, både i och utanför vår bransch. Inte minst för de efterlevande.

SBF:s styrka finns i dess medlemsbyråer, stora som små, hos entreprenörer med en lång historia och unga som tillvaratar traditioner och förnyar. Organisationen lever vidare och står stadigt trots att så mycket runtomkring förändrats. Under mina 35 år i branschen har mycket hänt. Hur ser det ut om 35 år? 100 år framåt? Tanken svindlar.

Då – kombinerades begravningsbyrån ofta med något annat i familjeföretaget, som en blomster- eller en radioaffär. I dag finns också många familjeföretag, men verksamheten har renodlats till begravning och juridik. Vi träffar någon i unga år för att kanske skriva ett samboavtal, någon som återkommer många år senare för att ordna

en begravning och få hjälp med dödsfallsjuridiken.

Då – förekom knappast borgerliga begravningar. I dag är var femte ceremoni borgerlig.

Då – hölls begravning i samband med söndagens gudstjänst. Nu håller vi personliga avsked, helst på fredagar.

Trots effektivisering bland annat genom it-teknik blir tiden allt längre mellan dödsfall och begravning.

Då – stannade livet upp när en person avled och efter avskedet gick det vidare. I dag ska livet fortgå och avskedet kombineras med vardagsliv.

Vårt förbund har funnits i 100 år och sett så mycket hända.

Under det här året vill vi både minnas och blicka framåt.

Det gör vi bland annat med den här skriften.

Allmänheten inbjuds också till vår jubileumsutställning i Göteborg den 6 maj. Välkomna!

Söderhamn
1 mars 2022

Hans Ringshamre
Ordförande för Sveriges Begravningsbyråers Förbund

Innehåll

I går

6

1922 →
← 1999

I dag

16

2000 →
← 2022

I morgon

22

2022 →

En dag ska vi dö, men alla andra dagar ska vi leva

Den naturliga döden har på många sätt blivit mindre synlig under de senaste årtiondena, men förluster och att ta slutgiltigt farväl ingår i vad det är att vara människa. Hur vi hanterar döden, hur vi arrangerar ceremonier och hur stor plats vi låter ett avsked i samband med dödsfall få ta i våra liv är något som hela tiden bestäms i samspel med det omgivande samhället.

Linnea Junggrens begravningsbyrå på Stora torget i Västerås, med domkyrkan i bakgrunden. Bilden är tagen av Carl Henning 1942, och här något beskuren.

FOTO: CARL HENNING/BILDKÄLLA VÄSTERÅS STADSARKIV

1922 → ← 1939

I går

Den 1 juli 1922 träffades ett tjugotal begravningsentreprenörer i Malmö för att konstituera SBF, Sveriges Begravningsentreprenörers Förbund. Medlemsavgiften bestämdes till fem kronor. Etik och priser på kransar och svepningar diskuterades. Redan tidigt handlade mycket om hur branschen skulle utveckla sin yrkesskicklighet.

FOTO: ARKIVBILD

Den första begravningsbilen rullade i Östersund 1928.

51 offer för spanska sjukan begravdes i Arjeplog under påskdagen 1920. Kisttillverkarna arbetade dag och natt. Det var tjäle i jorden och många begravdes tillsammans med en gemensam minnessten. Efter spanska sjukan byggdes sjukvården i Norrland äntligen ut.

FOTO: T. H. SANDBERG, SILVERMUSEET'S FOTOARKIV

Spanska sjukan tog de unga och starka

Första världskriget var på väg att ta slut. Det fanns ett gryende hopp om ett annat liv; det fanns tillförsikt. Så kom spanska sjukan, ett virus som färdades från skyttegravarna och hem till varje liten ort på jorden dit unga män återvände, ett virus som främst drabbade de unga och starka, för de äldre hade redan en viss immunitet från ryska sjukan som kommit några tiotal år tidigare.

De unga och friska hostade och dog. Ibland tog det bara ett dygn. Kistorna var många och hela byar drabbades av sorg.

Piteå-Tidningen skrev den 19 februari 1920:

”I Arjeplog härjar epidemin. I denna avlägsna bygd finnes för närvarande ingen läkare och icke heller någon medicin.”

Närmaste apotek låg i Arvidsjaur, nio mil bort. Att få tag på magnecyl tog minst fem dagar.

De första begravningsbyråerna utvecklas från små snickerier som spe-

cialiserat sig på att göra enkla kistor.

Samtidigt hade många flyttat bort från landsbygden, in till staden där arbetstillfällena och stora drömmar fanns, men vem skulle sköta alla begravingar här, i staden? Anhöriga var långt borta eller ofta själva sjuka. Det var främst i de större städerna som begravningsbyråns tjänster efterfrågades.

Så grodde ett frö till en organisation, ett förbund som 2022 fyller 100 år. Det handlar och handlade aldrig om en enda sak. Sådant som fanns

med var urbanisering, kistfabrikanter, krig, pandemi och nya avstånd mellan människor. Visst påverkade också nya vanor, men traditioner förändras ofta lång-

samt, särskilt runt grundläggande värden. Våldigt mycket byggde på enskilda småföretagares slit och förmåga att bygga varaktiga relationer till människor. Begravningsbranschens grund stavas förtroende.

1926

Borgerlig begraving blir möjlig enligt lag.

Vackert dekorerad begravningskonfekt delades ofta ut i samband med begravingar. Den skulle inte ätas upp, utan bevaras som ett minne. Ibland åtföljdes den av ett visdomsord.

KÄLLA: FOTOGRAFÖKÄND/STOCKHOLMS STADSMUSEUM

1940 →
← 1959

I går

Under kriget är det brist på allt: mat, bränsle, tyg. Samtidigt moderniseras begravningsbranschen och begravningsbilen blir ett vanligt inslag i gatubilden, om än först med gengasaggregat. Tidskriften *Memento* föds 1945 – som ett medlemsblad, i dag ett uppskattat magasin.

Vi är inte lika inför döden. Vid den här tiden är ett kvitto på en begravning i stort sett också ett kvitto på hur ditt liv materiellt har sett ut.

105 74

A. F. BECKMAN

BEGRAVNINGS- & ELDBEGÄNGELSEBYRÅ

33 GOTGATAN 33

Stockholm den 25 Juli 194 59.

KOSTNADSUPPGIFT

Enligt denna dag träffad överenskommelse mellan Fru Anna Margareta Karlsson född den 3 Jan. 1910 boende Bismarckvägen 30, Johannesbovägen och A. F. Beckmans Begravningsbyrå AB., Götgatan 33, Stockholm SÖ., har följande detaljer avtalats:

Specialbonad sarkofag med avsningsutrustning	275:--
Balsamering	40:--
Öveperskearvode	15:--
Bisättningsbil	40:--
Barare vid bisättningen	52:--
Dekorering av sarkofagen o.s.a	125:--
Växtdekoration i kapellet	20:--
6 st. salmotakar med ljusspiror	20:--
Dödsannons o.s.a	80:--
Arvode till officianten	25:--
Drickspengar	10:--
Hjulkörsbilar vid begravningen o.s.a	70:--
Barare vid begravningen	108:--
Antecknandet av blomstergården o.s.a	12:--
Grävbyggnad av familjegraven	19:--
Firmans arvode för ombesörjande och övervakande av allt	75:--
STYMA KRONOR:	996:--

Ovanstående kostnader skall täckas med begravningshjälpen från Centralsjukkasen nr. 725660

Samt med kontanta medel insatta i bankbok nr. ~~6776~~ i Sjänska Banken 287-10-1958

Ovanstående förelag gäller att vid nämnda persons fränfalle ombesörja hennes begravning till gällande priser vid begravningstillfället då priserna under nuvarande förhållanden icke äro bindande.

Ovanstående godkännes.
Stockholm den 25 Juli 1959.

A. F. BECKMAN
Begravnings- & Eldbegängelsebyrå AB.
4148 Götgatan 33 413132
A. Beckman

Anna Karlsson
Bismarckvägen 30

Likvagnen hade varit en statussymbol. De finaste hade plymer och tofsar. Ju fler hästar som drog, desto högre ställning. Nu blev begravningsbilarna vanligare, något som hjälpte till att sudda ut den detaljen av ojämlikhet. Klädkoden var viktig.

Eric Janson, grundare av Jansons begravningsbyrå i Arvika. Bilden är tagen ute på kyrkogården i samband men en begravning i början av 60-talet.

Vi bygger oss in i moderniteten

Välfärden får ett enormt uppsving efter kriget och industrin går på högvarv. Carl Gustaf Hallsenius var med under hela den här omvälvande tiden. Han arbetade som begravningsentreprenör under mer än sextio år och 1984 intervjuades han i Upsala Nya Tidning. Där beskrev han målande begravningar under 1940- och 1950-talen: allt var ett riktigt hantverk. Kistorna handsnickrades och svepningarna syddes för hand, och vilken pompa och ståt det kunde vara, ett riktigt skådespel. Begravningsentreprenören fungerade som en regissör som orkestrerade fanborg, procession och musik. *"Ända in på sextiotalet brukade frack och hög hatt användas vid begravningar. Finast var om man hade sex söner som kunde bära kistan."* Gravölet kunde vara i tre dagar, vilket innebar att bärarlaget kunde vara i så dåligt skick nästa morgon att den dagens begravning fick skjutas

upp. Man sparade inte heller på maten: det var tårtor med svarta kors och sockerglasyr.

Under 1950-talet diskuterades behovet av enklare begravningar. Många änkor hade inte råd att begrava sina män med de låga inkomster de hade. En annan diskussion gällde bårtalen. De var många – och för långa, särskilt om det var män som skulle begravas.

De borgerliga begravningarna som Riksdagen hade tagit beslut om skulle

vara möjliga redan 1926, fick nu en skjuts framåt genom författarna Per-Anders Fogelströms och Ture Nernmans skrift *Borgerlig begravning*. Förbundet för religionsfrihet gav

dem 1957 uppdraget att ta fram en sekulär ritual.

Samma år kom ett lagförslag om kvinnliga präster. Kyrkomötet röstade första gången emot, men 1960 fick Sverige sina tre första kvinnliga präster.

1959

Första minneslunderna invigs i Malmö och Västerås.

Carl Gustaf Hallsenius dog 1997, 94 år gammal och med 62 arbetade år i branschen.

Margit Sahlin, i mitten, var en av Sveriges tre första kvinnliga präster. Här besöker hon församlingshemmet i Sundsvall.

1960 → ← 1979

I går

1960-talet var en brytningstid med mycket utvecklingsoptimism. Människor ville gärna vara moderna – ändå fortsatte de gamla begravningstraditionerna ungefär som förut. Men i slutet av 1970-talet händer något. Och det som blir väldigt synligt för alla är att dödsannonserna förändras.

1979

Kremation blir för första gången lika vanligt som jordbegravning. Sedan dess är kremation vanligast.

Bild på dödsannons.

Året var 1976 och Länstidningen i Östersund var först med att publicera en dödsannons med något annat än en religiös symbol.

Det var på nyårsafton 1977 när Dagens Nyheter publicerade en annons med en blåsippa som trendgenombrottet var ett faktum. Bengt Nermans hustru hade önskat blomman, Dagens Nyheter sa nej. Bengt Nerman skrev då en dikt som publicerades i DN och annonsavdelningen gav med sig. Efter det blommade det för fullt. I dag finns en uppsjö av personliga symboler och många designar själva, allt för att visa vem den avlidne varit i livet.

Anette Petterson har aktivt varit med och påverkat branschens utveckling.

FOTO: MAGNUS GLANS

Femtio års erfarenhet ger trygghet

Anette Petterson började med bouppteckningar som mycket ung, 1971. Ganska snart blev hon nyfiken på resten av arbetet på begravningsbyrån. Att följa med svärfar på uppdrag var spännande och lärorikt.

– Han var så klok. Han såg till att den första avlidna person jag skulle titta på var en fin, äldre farbror som såg ut som att han sov. Jag tyckte att arbetet var fantastiskt.

Anette Petterson fick också utrymme att använda musikkunskapen, juridiken och även teologistudierna. Det kändes naturligt att gå in i rollen, och inte ens den strikta, svarta klädseln var något problem.

– Vi träffar många olika människor. Förr hade vi, av respekt för dem vi mötte, alltid svart. I dag är vi diskret klädda när vi är på byrån och har svart när vi är på någon ceremoni, och vi kvinnor har alltid kjol, vi kör inte be-

gravningsbilen eller är bärare hos oss.

Anette Petterson var långt ifrån ensam som kvinnlig entreprenör under 1970-talet. Det var däremot ovanligt att kvinnor deltog i förändringsarbetet i branschen på en mer övergripande nivå, men Anette var van att bli lyssnad på och har genom åren haft flera uppdrag för SBF:s räkning. Redan tidigt var hon delaktig i utbildning och skrev tillsammans med kollegan Arne Beckman organisationens första utbildningshäfte.

I dag äger Anette Petterson och hennes man Claes fyra begravningsbyråer i Stockholm.

Begravningarna på 1970- och 1980-talen styrdes i mycket av kyrkohandboken. En lugn, känd

miljö och ceremoni var viktigt.

Enbart psalmer och kyrklig eller klassisk musik spelades, och många och långa bårtal hölls. 50-60 gäster på en begravning var inte ovanligt, även när någon dog av hög ålder.

Efter ceremonin blev det smörgåstårter. Det hände att kvinnor bar sorgflor och hatt, och män hade alltid svart kostym.

– Under 1990-talet var det mycket ”valfri klädsel”, men i dag bär många, särskilt

yngre, svart igen, konstaterar Anette.

Den största förändringen över tid är ändå digitaliseringen och med den möjligheten att streama ceremonin, anser hon.

– Det blir annorlunda begravningar, men fler får möjlighet att delta.

” Vi träffar många olika människor. Förr hade vi, av respekt för dem vi mötte, alltid svart. I dag är vi diskret klädda när vi är på byrån och har svart när vi är på någon ceremoni.

1980 → ← 1999

I går

Kalla kriget tar slut och Berlinmuren faller. Aidsepidemin blottlägger homofobi. Statsminister Olof Palme blir mördad och Sverige hamnar i chock. Börsen stiger, kraschar och stiger igen. Vi får rekordbostadsräntor och digitalisering. Tidernas största nyårsfest planeras för det nya milleniet. SBF utvecklas till en organisation som erbjuder utbildning, stöd och service och där medlemmarna auktoriseras.

Symbolen som garanterar att kvaliteten är högre än priset. Så marknadsfördes de nu auktoriserade byråerna.

Antalet minneslundar ökar och fler vill begravas där, ofta för att de anhöriga ska slippa "besväret" som en enskild gravplats ibland förknippas med. Det här är effektiviseringens tid. Gravstenarna standardiseras i höjd och bredd och förses gärna med en blomma eller duva istället för kors.

FOTO: JONN LEFFMANN

Bonusbarn och särbor

Nu dyker den nya medelklassen upp, när många familjer får det mycket bättre. Sverige var som mest ekonomiskt jämställt 1980, men därefter har klyftorna ökat. Folk gifter sig och skiljer sig och gifter sig igen – vilket medför nya familjekonstellationer. Dessa nya familjekonstellationer leder ibland efter dödsfall till ett ökat antal konflikter, vilket i sin tur leder till att såväl byråer som församlingar måste utveckla sin kompetens på medlingsområdet. Familjejuridiken blir viktig. Bonusbarn och särbor och halvsyskon tycker olika.

Det står ofta ”valfri klädsel” eller ”ljus klädsel” i dödsannonserna – men de flesta väljer ändå att dyka upp i svart. Det känns tryggt.

Sverige får allt fler mångkulturella begravningar, vilket ställer nya krav

på hela branschen. SBF moderniseras, telefax, personsökare och mobiltelefoner gör att entreprenörerna blir mindre bundna vid en fast telefon. En stor frihet.

SBF blir uppmärksammad genom sin reklamkampanj *Världens äldsta yrke* och ett enhetligt kundmaterial tas för första gången fram, där broschyren *Hur gör jag nu*, som vänder sig till anhöriga efter ett dödsfall, är väldigt efterlängtat.

Redan 1958 hade frågan om auktorisation för byråerna varit uppe till diskussion. År 1988 blir den verklighet även om frågan var kontroversiell. Branschen inrättar en egen reklamationsnämnd. I dag ses auktorisationen som ett fundament och en garanti för en verksamhet med kvalitet, allt eftersom har kraven på utbildning höjts.

”Nya familjekonstellationer leder ibland efter dödsfall till ett ökat antal konflikter.

1985

SBF får sin första förbundsledare, Bo Forslund.

1991

Folkbokföringen flyttas från Svenska kyrkan till Skatteverket.

1994

Skogskyrkogården placeras på Unescos lista över världsarv.

1996

Etiska rådet bildas. En fråga som återkommit är den om transporter. Vad är en värdig transport? Svaret kan variera.

SAMARBETSPARTNERS

Vad betyder SBF för er?

Bitnet

Håkan Hallmén, vd

SBF är sedan länge en viktig partner för Bitnet, då de flesta av medlemmarna använder Bitnets tjänster i sin dagliga verksamhet. Att samarbeta är viktigt för att utveckla rätt verktyg för branschen.

Comunit

Anders Nobrant, vd

I år firar vi 30 år som leverantör till SBF och har 250 begravningsbyråer anslutna till vår jourtjänst. Tjänsten har över åren utvecklats för att svara upp mot ny teknik och kundernas önskemål. Vi vill ge byråerna möjlighet att lägga mer tid på det som är viktigt, som mötet med kunderna. Vi har sett gamla byråer försvinna och nya uppstå. Vi har sett generationsskiften och ägarbyten och vi ser fram emot ytterligare många år tillsammans med SBF och dess medlemmar.

Cynk

Klas Skoog, coo

Via SBF introducerade vi våra tjänster på marknaden för över tio år sedan, vilket vi är väldigt glada och tacksamma för. SBF är, och har alltid varit, en viktig partner när vi utvecklat våra tjänster och som en viktig speaking-partner för hela branschen. Ett stort grattis och vi önskar SBF stor lycka 100 år till.

I går

Genombrott för juridiken

Torgny Götmar i Örebro minns mycket väl sin allra första bouppteckning, dagen efter Lucia 1970.

– Jag skulle följa med en bankjurist för att lära och lyssna, men han dök aldrig upp, för han hade festat för mycket dagen innan. Jag fick låtsas att jag kunde mer än jag gjorde.

Kunden blev nöjd och återkom senare till Götmars begravningsbyrå när han ville ha hjälp med ett arvskifte.

Torgny Götmar hade seriösa planer på att studera juridik, men att han fick möjlighet att arbeta med det som intresserade honom på faderns begravningsbyrå bidrog till att han blev kvar där. I dag är det sönerna som driver familjeföretaget vidare, men Torgny, som hunnit bli 77, arbetar kvar som boutredare.

Före 1970 fanns inga byråer som gjorde bouppteckningar. Torgny Götmar var drivande i att SBF tog fram interna utbildningar i familjeljuridik och från 1974 var det han som höll i dem. Intresset var stort och kurserna fulltecknade.

– Allt eftersom folk lärde sig mer

och mer började byråerna göra arvskiften. Mot slutet av 1970-talet anställde vi på Götmars vår första jurist.

I dag finns det inom SBF-branschens lite större byråer många jurister. Nu talar man om livstidsjuridik och för Götmars har det tagit fart ordentligt de senaste 10–15 åren. I dag har man tio jurister anställda, lika många som begravningsrådgivarna.

– Omsättningen kanske är större på begravningsidan eftersom vi också säljer varor, men lönsamheten är större på juridiksidan.

Det är också Götmars jurister som hjälper stadens banker med juridiken. De har fasta tider där.

– De hänvarer till oss när det gäller gåvobrev, äktenskapsförord och testamenten.

Viktigast för framtiden är att skaffa den kompetens som behövs, genom anställningar och utbildning, menar Torgny Götmar.

– För att bli duktig ska du också ha ett genuint intresse. Gör vi ett bra jobb med juridiken, då vet folk vart de ska vända sig vid en begravning.

Torgny Götmar

Liten begravningsordlista

– orden som nästan helt försvunnit

Begravningskonfekt – elegant utformad karamell i vackert omslag att spara som minne.

Bårlärka – en kvinnlig solist vid begravning.

Bårtal – hålls framför kistan, av annan person än officianten.

Eldbegängelse – ett annat ord för kremation.

Fanborg – fanor med bärare, uppställda runt kistan.

Katafalk – upphöjt underlag för kista. En katafalkvagn dras manuellt från till exempel kyrkan till graven.

Likbår – bars med den avlidne innan man använde hästar (1700-tal)

Likhandkläde – textil som brukades i samband med att kistan skulle bäras från hemmet till kyrkan. Förekom sista gången 1939.

Likvagn – vagn på hjul som drogs av hästar med kusk.

Likvaka – tiden mellan dödsfall och begravning, då vänner och släkt kommer förbi för att se den döde, läsa bibelord och sjunga psalmer.

Lit de parade – när en avlidne ligger i öppen kista för offentlig hyllning.

Prestav – bärs högtidligt med svart flor framför kistan på väg till graven. Den avlidne hedrades genom att "prestavera".

Sarkofag – fram till 1965 en svensk kista av trä med högt lock och avsmalnad vid fötterna. Härstammar från grekiska och var då av sten eller terrakotta.

Själaringning – när kyrkklockorna ringer för den dödes själ.

Sorgband – ett svart band som bärs på ärmen eller kavajslaget.

Sorgeår – tiden från dödsfall till nästa årsdag. Änkan fick inte roa sig och skulle ha sorgflor, för änkeman gällde oftast ett halvår.

Sorgflor – svart nättyg som änkan hade över ansiktet innan, under och efter begravningen, fäst i hatten.

Stormhatt – hög hatt som bars av bärarlager. Kan förekomma även i dag.

Svepning – tyget / klädseln/ vit lång skjorta som den döde bär i kistan.

Hatt med sorgflor

I börja av april 2005 gick påven Johannes Paulus II bort. Under tre dygn låg han på **lit de parade** i Peterskyrkan i Vatikanstaten i Rom.

Prestav

Sorgband

Stormhatt

Sarkofag

Fanborg utanför Uppsala domkyrka, när stoffet efter professorn Ulrik Quensel förs till Stockholms norra kyrkogård den 19 maj 1934.

2000 → ← 2022

I dag

Början på millenniet för med sig terroristhot och frågor runt klimatet blir allt hetare. Staten genomför en relationsförändring med Svenska kyrkan som blir ett trossamfund som andra, men fortsätter vara huvudman för alla begravningar, något som regleras i en ny begravningslag. Digitaliseringen går snabbare och snabbare och när coronapandemin plötsligt är här och våra fysiska kontakter begränsas, direktsänds för första gången begravningar.

Först att begravas i en rosa Angelbox blir Iris Fransson i Emmaboda 2010. Media uppmärksammar att en begravning inte behöver vara svart och stel.

Pandemin skyndade på en trend som redan hade smugit igång; först kremering och därefter begravningsceremoni med urna istället för med kista.

Avskeden allt mer personliga

Ar 2000 genomför staten en relationsförändring med Svenska kyrkan som blir ett trossamfund som andra. Svenska kyrkan behåller dock huvudmannaskapet för begravningsväsendet och alla som betalar skatt betalar också begravningsavgift. Kraven för att verka i begravningsbranschen höjs. Det är mycket de anställda ska kunna och 2008 startar Sveriges första kvalificerade yrkesutbildning/KY till begravningsrådgivare i Uppsala.

Avskeden blir alltmer personliga. Det är detaljerna som gör det och mycket kan användas för att lyfta fram och visa vem den döde var under sin livstid: dödsannonsen, blommorna, kistan och urnan, musiken, platsen för ceremonin, maten vid minnesstunden och var den sista vilan blir.

I tidningarna debatteras den långa tiden mellan dödsfall och begravning. *Vad är det som gör att vi i Sverige tar så mycket längre tid på oss att begrava än människor i andra länder?* År 2012 ändras lagen så att det bara får gå en månad från dödsfallet till kremering eller gravsättning. Det ger direkt effekt och tiden sjunker från 22 dagar till 19 i genomsnitt för att sedan öka sakta igen. År 2021 tar det

längre tid än någonsin, 25 dagar för oss att hitta en tid som passar alla i våra stressiga liv. Även ”direktarna”, de som åker direkt från bårhus till krematorium utan någon känd ceremoni, uppmärksammas eftersom de blir fler. Vi talar också om ensamheten, den som gör att någon kan bli liggande hemma död i åratal utan att vara saknad.

Så 2020 drabbas världen av en ny pandemi, 100 år efter att det hände förra gången. Det vi känner som normalt förändras. Cirka 16 000

svenskar har fram till februari 2022 dött med covid, men många, många fler sitter isolerade hemma, eller på äldreboenden. Det här

skyndar på trender som redan var på gång, som att först kremera kroppen och sedan ha begravningsceremonin med urna i stället för med kista. Ur ett etiskt perspektiv är det tilltalande att kroppen kan tas om hand så snart som möjligt. Det ger också en flexibilitet i val av tid och av plats. Det blir enklare om man vill ha ceremonin utomhus; kanske väljer man en plats dit man gått i livet och sedan kan fortsätta gå till för att minnas. Allt fler ansöker om, och beviljas, att sprida askan över vatten.

”Vad är det som gör att vi i Sverige tar så mycket längre tid på oss att begrava än människor i andra länder?”

2004

Arvsskatten försvinner.

2007

familjesidan.se får sin nuvarande form där dödsannonser från hela landet publiceras.

2012

Tiden som får gå mellan dödsfall och kremering eller gravsättning kortas från två månader till en.

Älskade den som ska begravas pizza? Att servera den dödes favoritmat gör avskedet personligt, men fortfarande är smörgåstårten absolut vanligast på minnesstunden.

SAMARBETSPARTNERS

Vad betyder SBF för er?

Erikssons Karosseri AB Erik Eriksson, ägare

Erikssons Karosseri AB är en partner till SBF sedan 2001. Företaget startade med import av traditionella begravningsbilar från Europa, främst från Tyskland. Vi specialiserade oss på bättre begagnade bilar av märket Mercedes Benz, som sedan byggdes om i kistutrymmet för att anpassas för svenska kistmodeller. Tack vare alla våra kunders engagemang, goda relationer till medlemmarna i SBF, idéer, feedback och förståelse och lyhördhet för branschen är i dag våra byggnationer och inredningar i transportfordon ledande i Sverige.

Erikssons Karosseri
MALUNG SWEDEN

Lexly Erika Gustafsson, marknadsansvarig

Tillsammans med SBF erbjuder vi på Lexly säker förvaring av våra kunders viktiga dokument och avtal, en mycket uppskattad tjänst som skapar trygghet för våra kunder. Tack SBF för ett gott samarbete!

LEXLY
LAW MADE EASY

Nilsson Special Vehicles AB Alexander Frisk, försäljnings- ansvarig / business area manager hearse

SBF och alla dess medlemsföretag är för oss på Nilsson Special Vehicles AB självklart mycket viktiga som kunder och nätverk, men också en fortsatt viktig partner när vår bransch anpassas till en hållbar framtid.

nilsson
SPECIAL VEHICLES

I dag

FOTO: KLOCKAREBOLAGET

En blomsterkopia i naturlig storlek av den klänning Sara Danius bar vid sin sista Nobelmiddag.

Offentliga avsked speglar samtiden

Sara Danius begravdes den 8 november 2019. Hon blev 57 år gammal och dog efter en tids cancersjukdom. Många ville hedra Svenska Akademiens första kvinnliga sekreterare och familjen valde att hålla Storkyrkan i Stockholm öppen för allmänheten. Den blev fullsatt med 800 personer. Ord som drottninglik och färgstark användes om ceremonin som leddes av ärkebiskop Antje Jackelén.

En överraskning var en blomsterkopia i naturlig storlek av den klänning Sara Danius bar vid sin sista Nobelmiddag. Den kom från några damer som ville vara anonyma.

Ansvariga var Klockarebolaget, Sveriges äldsta nu verksamma begravningsbyrå, som grundades

redan 1818. Namnet kommer av att flera klockare, som anlätades för klockringning, vård av kyrkans inventarier och som biträde åt prästen, gick samman och startade en begravningsbyrå.

Hans Melander, Clas Waerner, Jonas Rosén, Johanna Rosén och deras kollegor på Klockarebolaget vet vad som krävs för att ordna stora begravningar för offentliga personer, som kocken Tore Wretman, fotografen Lennart Nilsson och nyligen författarinnan Gunilla Bergström, Alfons Åbergs mamma. Clas Waerners farfarsfar höll i August Strindberg begravning 1912. Då samlades människor redan vid femtiden på morgonen och 60 000 deltog i processionen.

SAMARBETSPARTNERS

Vad betyder SBF för er?

Fredahl Rydén
Morgan Löfgren, vd

SBF står för oss som en garant för kvalitet och värdighet i en bransch där just det är de viktigaste hörnstenarna. SBF har också förmågan och den viktiga uppgiften att samla branschens aktörer från norr till söder, från leverantör till begravningsbyrå, något som inte kan underskattas.

GRF Gravstenar
Johan Bagewitz, försäljnings- och marknadschef

För oss på GRF Gravstenar innebär SBF en trygg och stabil samarbetspartner. Tillsammans har vi ombesörjt mängder med olika sorters gravstentjänster i hela landet, något vi ser fram emot att fortsätta med även i framtiden.

Wolters Kluwer
Lena Tärneld, senior marketing associate, TAA Scandinavia

Vi har haft en betydelsefull relation till SBF ända sedan vi skapade det första boutredningsprogrammet 1991. Via utbildningar och support har vi haft nära kontakt med medlemmarna. Vi har med glädje tagit del av de årliga kongresserna och alltid känt oss välkomna.

” Många ville hedra Sara Danius, Svenska Akademiens första kvinnliga sekreterare, och familjen valde att hålla Storkyrkan i Stockholm öppen för allmänheten. Den blev fullsatt med 800 personer.

FOTO: CAROLINA BYRMO

Sara Danius begravning i Storkyrkan 2019.

FOTO: OIKÄND/KÄLLA STOCKHOLMS STADSARKIV

Författaren August Strindbergs begravningståg 1911 gick från hans bostad på Drottninggatan och är här framme vid Norra Begravningsplatsen.

Tradition och förnyelse hand i hand

Hanna Messner startade 2021 Familjebyrån i Oskarshamn. Hon tog också över en yrå som redan fanns i Högsby. Då var hon 30 år. Hon reflekterar ofta över att hon är verksam i en 100-årig organisation och trivs med det.

– Jag älskar tradition och tycker att vi ska ta tillvara vår historia. Genom kollegor i branschen snappar jag upp hur man gjorde förr och försöker se hur jag kan använda mig av det i dag, säger hon.

De som avlider i dag är till största delen äldre där anhöriga vill ha det traditionsenligt, och det gäller att ha den kunskapen med sig.

– Samtidigt kommer det många nya tjänster och produkter som jag gärna vill presentera för dem som anlitar mig. Människor är inte alltid redo för att ta till sig det nya, så det gäller att hitta en balans.

Hanna Messner berättar om ett par som gifte sig veckan innan mannen

dog av sjukdom. De hade varit tillsammans i 37 år. Han hade alltid skojat och sagt: *”När jag hittar den rätta ska jag gifta mig”*. Nu sa han: *”Du har alltid varit den rätta. Därför vill jag gifta mig med dig.”* En vecka efter vigseln avled maken.

– Han bad barnen ordna med vigselringen. Hon fick en ring från Evtig minne med hans fingeravtryck och graverad med vigseldatum. Ibland blir det så himla rätt med de nya produkterna.

Under de tio år som Hanna Messner varit i branschen tycker hon att

mycket hänt.

– Jag är uppvuxen i en tid med snabba förändringar, och för mig är det självklart med utveckling och ny teknik. Det är till min fördel.

För framtiden hoppas hon att alla som kan påverka i branschen tillsammans gör det de kan för att förbättra miljön.

– Vi kan göra ett val åt de anhöriga

redan innan de kommer till begravningsbyrån genom att vi väljer miljövänliga alternativ. Har begravningsbyrån ett genomgående miljötank behöver inte anhöriga fundera på att göra det valet, utan kan fokusera på att ordna en begravning som blir ett minne för livet.

Juridik kan vara sorgbearbetning

Ett juridiskt möte på begravningsbyrån handlar ofta om bouppteckningen.

- Du får en packe kvitton, eller så kommer personen helt utan papper. Jag bedriver mycket kbt (kognitiv beteendeterapi) runt sådant som jag fångar upp, det blir en del i sorgbearbetningen. Många klienter tycker att det är bättre att gå till mig än till terapeuten.

Det säger advokaten Tobias

Tobias Peedu

Peedu, som samarbetat med SBF under hela tvåtusenålet.

Utöver att våra familjekonstellationer ser annorlunda ut, påverkas juridiken av att många fler äger sina bostad än bara för 50 år sedan.

- Den som äger hus eller bostadsrätt har ett stort kapital på pappret, det har varit en sådan enorm värdeutveckling.

Många funderar över hur de ska underlätta för sin efterlevande partner att bo kvar, utan att undandra arvet från sina barn.

Lev livet lite lättare

Begravningsrådgivare ser dagligen följderna av att saker och ting är oklara. Att det inte finns samboavtal, äktenskapsförord, framtidsfullmakt och testamente. De flesta besöker begravningsbyrån en eller två gånger i livet. Gå gärna dit även utan att någon dött.

Stefan hade levit med Björn i trettio år.

När Björn dog ärvde hans föräldrar allt.

Har du koll på ditt testamente?

Lev livet lite lättare

Hugo hade seglat henne jorden runt.

När Anna ville skiljas gick katamaranen på auktion.

Har du koll på ditt äktenskapsförord?

Lev livet lite lättare

SHIBETS AKTIVERADE BEGRAVNINGSBYRÅN

SAMARBETSPARTNERS Vad betyder SBF för er?

Inmemory

Sofia Apel Forsberg, vd

Vi är stolta över vårt fina samarbete med SBF som bidrar med trygghet, kunskap och engagemang för oss som leverantör. Tillsammans fortsätter vi att utveckla branschen framåt!

inmemory

Nilssons Trämanufaktur AB Peter Jensen, vd

Kontakten med SBF har genom åren betytt oerhört mycket för vår utveckling som leverantör av kistor och urnor. SBF-byråer har gett oss ovärderlig input till vår nya generation kistor, där vi nu minskar metallinnehållet till ett minimum. Vi ser fram emot många trevliga och intressanta diskussioner kommande år!

Nilssons Trämanufaktur AB
— massa träkistor —

Säkra

Rikard Lind, försäkringsförmidlare SAK

Sedan 2008 har jag haft förtroendet att som ansvarig försäkringsförmidlare upphandla och löpande uppdatera försäkringar som SBF:s medlemsföretag frivilligt kan ansluta sig till, både för begravningsverksamheten, företagets fordon men även för de juridiska uppdrag inom familjerätt som man ätar sig. Uppdraget innebär tät kontakt både med kansliet och det enskilda medlemsföretaget. Det som utmärker en SBF-medlem är att de är trevligt folk - det märks att de är vana att hantera människor.

SÄKRA

2022 →

I morgon

Vad kommer att hända efter den här pandemin?
Kanske vill vi hellre ha en stor fest innan vi dör än
att alla ska träffas när vi inte längre kan vara med.
Blir begravningsplatserna lekparker för barnen?
Kommer rentav våra efterlevande att dansa på
våra gravar?

FOTO: SHUTTERSTOCK

Klimatvänliga kistan *Living Cocoon* är tillverkad av svampfiber som snabbt bryts ner.

Saga är gjord av cellulosafibrer som binds ihop med räkskal, potatis och apelsinskal.

Att direktsända begravingar var en lösning som uppskattades och som kommer att finnas kvar.

Större frihet att välja?

Riter och seder kring dödsfall och begravning brukar förändras långsamt, men pandemin har fått mycket att gå snabbare. Den förde med sig restriktioner som gjorde att människor inte kunde, och helt enkelt inte fick, träffas fysiskt för ett sista avsked. Att direktsända begravingar var en lösning som blev mycket uppskattad och som kommer att finnas kvar, precis som utomhusceremonier.

Den första eldrivna begravningsbilen har börjat rulla. När den miljövänliga kistan *Saga* kom 2019, efter många års utvecklingsarbete, var den efterlängtd. Snart begravs den klimatvänliga i en kista av svampfiber som snabbt bryts ner. Sådana används redan i Nederländerna.

Kanske är tiden också mogen för en ny begängelsemetod. I flera stater i USA tillåter man nu mänsklig kompostering, en naturlig organisk nedbrytning så att vi verkligen blir till jord.

Frågor i tiden är hur länge Svenska kyrkan behåller sin position som begravningshuvudman och när får branschen en tillsynsmyndighet.

I Sverige har vi en lagstiftning som säger att askan efter en kropp inte får

delas. Du kan inte gravsättas både i Askersund och Linköping hur gärna än dina efterlevande vill, inte heller spridas på ditt favoritlags hemmarena eller grävas ner i familjens trädgård, men du kan redan få din

” Vi har en lagstiftning som säger att askan efter en kropp inte får delas.

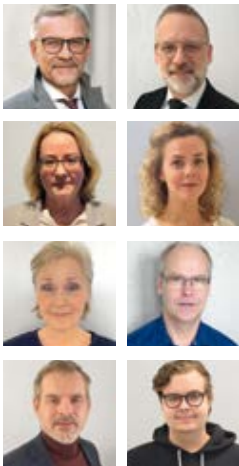
mammas fingeravtryck präglad på en ring och hennes dna i ett smycke. Är nästa steg att tatuera sig med sin

döda hunds aska? Eller låta en konstnär göra ett askporträtt av en älskad make? Kanske vill du skickas upp i rymden eller bli till ett läckert nyårsfyrverkeri? Eller hellre vila vid ett vackert träd i skogen?

Vi har fått frihet att välja elabonmang, skola, apotek, läkare, ja det mesta. Kommande generationer vill få välja sin död och sin begravning också. Kyrkan, länsstyrelsen och hela begravningsbranschen kommer att få hänga med, precis som under pandemin, där akt med urna plötsligt blev en banger. Hur folk ska minnas dig bestämmer du själv genom din i förväg uppladdade Youtubekanal. Där berättar du hur din mormors pepparkakor ska bakas, hur man lagar en båtmotor och hur man sticker raggsockar. Du kanske blir viral långt efter din död, vem vet?

När dagens 30-åringar blir de som beställer begravningar kommer de att lägga ner både tid och omsorg. Klimatfrågorna kommer också att styra deras val.

"Morgondagens begravningar kommer att få ta sin tid"

SBF:s kansli april 2022

Ulf Lernéus, förbundsdirektör; Mikael Häggmark, förbundskonsulent; Ulrika Lindström Wagenius, sekreterare/kanslist; Linda Fernando, administratör; Charlotta Lindgren Östlund, förbundskonsulent; Jerker Berg, ekonomiansvarig; Roger Elverskog, It-utvecklare; Marvin Cabral Berg, varu-/orderpackare

Nutiden kan vara svårtolkad. Än mindre vet vi om det som komma skall. SBF:s förbundsdirektör Ulf Lernéus vågar ändå göra en spaning om framtiden.

– Dödsannonserna kommer att finnas kvar, de byter bara kanal. Redan i dag kan vi annonsera vår egen eller en närståendes bortgång i till exempel ett Youtubeklipp.

Att informera om att någon har dött blir bara viktigare och viktigare. För 30 år sedan visste folk redan vad som hänt när det väl stod i tidningen.

– I dag är vi så utspridda. Vad som är ”familjen” är nu också både större och mer svårdefinierat, säger Ulf Lernéus.

Via *familjesidan.se* kan alla dela en dödsannons direkt till Facebook och Instagram. Hur beskedet utformas blir allt mer personligt.

Ulf Lernéus tror att det kommer att skapas många fler levnadsberättelser. Vi kommer själva att vilja styra berättelsen om vilka vi var. Fler kom-

mer att vilja ha en QR-kod, även på sin gravsten. Begravningsbyråerna påverkas också, och de måste hela tiden vara attraktiva och relevanta.

– De ska ha snygga skyltfönster och bli en plats att räkna med i samhället. Ryktet är viktigt. Om den digitala delen av begravningsförberedelserna blir den största har vi misslyckats med att hålla kontakt med den fysiska kunden.

Antalet dödsfall kommer att öka fram till 2050. Därför kommer det också att skapas något fler byråer, främst riktade till invandrargrupper i storstäderna. Även begravnings-sederna kommer att förändras. I dag sker 65 procent av alla begravningar inom ramen för Svenska kyrkan, men medlemmarna minskar stadigt. Antalet borgerliga begravningar kommer att öka stort. I dessa blir de personliga inslagen fler.

– Nästa generation av begravningsbeställare, de som är 30 år

”

Pandemin har fått 80+ att tappa tron på begravningar. De tar hellre en fest i livet i dag.

Ulf Lernéus är SBF:s förbunds- direktör.

FOTO: MAGNUS GLÄNS

i dag, kommer att lägga mer tid och omsorg på begravningar än vad dagens 50- och 60-åringar gör. Det curlande som vi har ägnat oss åt som föräldrageneration kommer att ge oss omsorgsfulla begravningar. I dag har vi svårt att få ihop en fredagsbegravning. Kommande generation kommer utan tvekan att kunna lägga dagar på det här. Det ligger i deras natur.

De så kallade ”direktarna”, det vill säga gravsättning helt utan känd ceremoni, kommer att finnas kvar under cirka femton år, men sedan blir de ovanligare, spår Ulf Lernéus. Under förutsättning att vi kommer tillräta med den stora ensamheten, förstås, poängterar han.

– De som i dag är 80+ är våra stora kulturbärare vad gäller begravningar, men de tar hellre en fest i livet i dag. Man vänjer sig av vid begravningsbesök väldigt snabbt. Det har pandemin visat oss, men 30-åringarna kommer att gå på begravningar även om de inte känt den avlidne, för att stötta de drabbade, de efterlevande.

För de yngre känns det också mer naturligt med en swish-insamling till något som att ”se till att få Börjes träbåt sjöduelig” än att ge till ett insamlingsnummer.

De digitala begravningarna är här för att stanna. Det är positivt att kunna följa med i direktsändning om man är utomlands, om man

har ett rörelsehinder eller är sjuk.

Akt med urna är en tjänst som konsumenten själv skapat, inte något som branschen har erbjudit. I dag är nästan 20 procent av begravningarna akt med urna, och nästan 83 procent väljer kremering.

Kompostering av kroppar finns redan i dag som en teknisk möjlighet i USA.

– Men så länge vi inte har ny, klimatvänlig teknik i Sverige kommer de unga att välja jordbegravning.

De kopplar det till klimatfrågan; de vill bli ett med jorden. Sett till hela jorden finns det begravningar med hjälp av alla fyra elementen: eld, jord, vatten och luft. I Sverige använder vi två. Att ändra på det kommer att kräva utredningar och ta ganska lång tid.

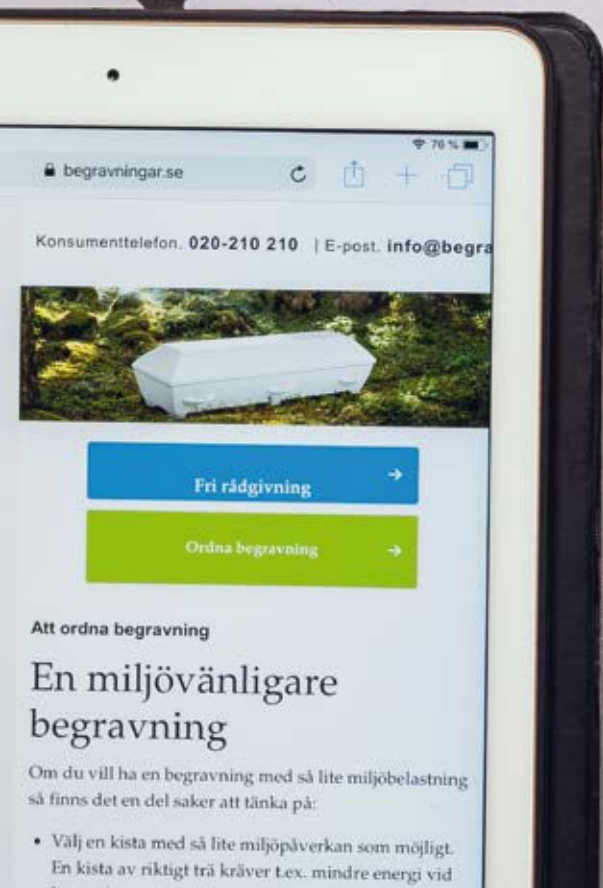
För 25 år sedan hade begravningsbranschen välkomnat en förändrad lagstiftning om vad man får och inte får göra med någons aska. På grund av nya familjekonstellationer och de konflikter som kan uppstå i samband med dessa är man i dag snarare glad för att någon utanför familjen sätter gränsen, menar Ulf Lernéus.

– Vi vill inte skapa ännu fler tvister, men personliga minnessaker med dna kommer att vara en växande marknad, och spridning av aska på andra ställen än vad som tillåts i dag, där kommer lagstiftningen bara att få hänga med.

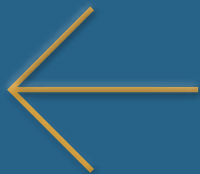

SBF:s styrelse april 2022

Hans Ringshamre, ordförande, Edbergs Begravningsbyrå, Söderhamn; **Maria Arnesson**, förste vice ordförande, Mora Begravningsbyrå, Mora; **Daniel Hultner**, andre vice ordförande, Anderssons Begravningsbyrå, Hässleholm; **Elisabeth Persson**, ledamot, Bröderna Perssons Begravningsbyrå, Landskrona; **Anna Lenberg**, ledamot, Lenbergs Begravningsbyrå, Borås; **Annika Hedman**, ledamot, Umeå Begravningsbyråer, Umeå; **Stefan Wikman**, ledamot, Nya Begravningsbyrå, Örnsköldsvik; **Christopher Janson**, suppleant, Jansons Begravningsbyrå, Charlottenberg; **Christer Liljemark**, suppleant, Liljemarks Begravningsbyrå, Stockholm.

Tack

1922 – 2022

HUNDRA ÅR MED SBF

